

ACC. N:R M. 13527:1-8.

Landskap: Skåne Upptecknare: Karl Nilsson, Lund
Härad: Bara Berättare: " " "
Socken: Merishög Berättarens yrke: f. d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1954 Född år 1881 i Merishög

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Ålder om gille. s. 1.
Man och kvinna. s. 2-8.

N. M. 39.

ACC. N:R M. 13527: /

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Sista gången åldermansgille hölls i Nevishögs by var, såvitt jag
kunnat finna, den 8 november 1884.

ACC. N:R M. 13527:2.

Frågelista nr 39

Man och kvinna

De egenskaper hos mannen, som kvinnan på 1890-talet och i början av 1900-talet satte stort värde på, torde ha varit utom ett aktningssfullt uppträdande förmågan att ordna sitt yrke eller sin anställning korrekt och ekonomiskt bärande, varav även förväntades en god ordning beträffande hans personliga och hans ev. familjära förhållanden.

De karlar med kvinnfolkstycke, som jag känt, hade alla ett allmänbehagligt utseende och sätt, vänligt sätt mot kvinnor men dock så, att man tyckte, att något på djupet ej kom fram, hade lätt att inställa sig på kvinnornas tankenivå och på denna samtala med dem utan att vidröra svårlösta eller tvistiga frågor.

Att ha aktning för kvinnan ansågs höviskt för en man; motsatsen ohöviskt.

Att visa ömhetsbetygelser var nedsättande för en man i hyvsat sällskap.

Beträffande plagg etc. väntade man av en man, att han skulle vara försedd med sådana små redskap, såsom klocka, kniv, vid resor

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

NM 39

ACC. N:R M. 13527:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med karta och kompass etc., att han kunde klara sig i varjehanda förekommande enklare situationer.

I allmänhet ansåg man, att en man skulle bära skägg i någon form, även om den vore obetydlig, såsom polisonger, mustacher, krans eller ock en liten skäggtuss under nedanläppen e.dyl.

Tatuering ansågs visa en viss vilsekommenhet.

Män, som hade förkärlek för diverse prydnader, spådde man mindre framtida väl om, dock var en silverhalsknapp aktningsvärd.

Det var icke opassande för mannen att taga befattning med en vacker trädgård, snarare tvärtom, men hans tid och intresse brukade icke räcka till även härför.

De kunskaper, som endast män borde ha, torde mest ha hänfört sig till sådana speciellt ömtåliga ämnen, som kvinnorna undveko.

Om en man sysslade med poesi, musik och sång eller annat bildande ämne, ökade detta aktningen för honom bland vårdat folk.

Av min farfar Åke Pehrssons - död 1860 - möbler märktes främst hans pulpet, som ingen annan fick röra, och hans bibliotek, vidare för bönder i allmänhet antagligen hörnskåpet över bakkordsbänken,

ACC. N:R M. 13527:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

där de ofta förvarade den brännvinsflaska, som de nestadels använde till dagligt bruk.

Något hans enskilda rum torde väl för min farfars del endast ha varit den lilla kammare, som regelmässigt inreddes intill stugan, ibland i jämbredd med köket och ibland åt motsatt håll i jämbredd med en spiskammare. Där torde han ha haft sin studerkammare och varit tämligen ostörd av det dagliga arbetet i övrigt.

På den tid, varom här är fråga, och ännu mera tidigare var kvinnan icke likställd med mannen, utan hon ansågs mera som mannens upppasserska och något av underlydande tjänstehjon el. dyl. Hon skulle därför vara mycket tjänstvillig och undergiven men dock kunna hålla huset i ypperligt skick, både beträffande de dagliga sysslorna och beträffande de större arbetena, såsom kärning, bakning, spinning och vävning etc. Hon deltog icke gärna i mannens ekonomiska beräkningar eller, ifråga om jordbruk, dess drift och hade därför icke heller penningar om hand i större mån än hon godvilligt kunde få av mannen. Dock var det allmänt bruk, att hon själv fick behålla de penningar, som hon sålde smör och ägg för på torget. För dessa näringar behövde

ACC. N:R M. 13527:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hon ju icke under sådana förhållanden kalkylera med någon lönsamhet.

En kvinna med utomäktenskapligt barn var på den tiden , alltså före barnavårdslagarnas tillkomst - ådragen ett visst förakt.

En kvinna, som sysslade med ridning eller körning med hästar, betraktades visserligen som duktig och karlavulen men knappast riktigt kvinnlig. I min hemtrakt voro två sådana, mycket präktiga och duktiga flickor, men båda förblevo ogifta, icke helt med sin vilja. Sådant arbete hörde dem liksom icke riktigt till. Detta var ju också före sportens tid.

Det väckte till och med uppseende, om kvinnorna flyttade tjudrade kor eller fodrade hästar och grisar, dock ej de senare med köksavfall.

Bror och syster brukade icke dela bädd. Det förekom visserligen någon gång i fattiga och mindre väl ordnade hem, men det visade sig ej vara riskfritt.

Kvinnorna togo hastigare upp nymodigheter å kläder och seder än männen.

Ett yrke med större frihet och självständighet, renlighet o.dyl.

ACC. N:R M. 13527:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gav en man bättre anseende än ett sådant i dessa och andra hänseenden sämre.

Mjölkning, matlagning, hörävsning befattade sig karlarna ej med, beroende på, att de då hade större och mera krävande arbeten för sig.

Det enda karlarbete, som övergick till kvinnogöra var körning av hästar för tröskvandring, detta emedan karlarna behövdes vid själva tröskningsarbetet.

Kvinnogörat mjölkning övergick på 1930-talet till karlgöra delvis, emedan flickorna då alltmera hade flykttat till städerna.

Att sätta betor för hand var mestadels ett kvinnogöra, enär det fordrade en rätt så påfrestande kroppssmidighet.

Vid slätterarbete slog (högg) männen gräset med lie, men kvinnorna slog ut (bredde ut) det till torkning. Sedan gräset därefter halvtorkat, stackades det av männen, medan kvinnorna rävste samman de kvarblivna stråna.

Kvinnornas arbetsdag började med mjölkning och tidigare än männens samt slutade ävenledes med mjölkning senare än männens. Detta

ACC. N:R M. 13527:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

berodde på, att kvinnornas morgon- och kvällssysslor togo längre tid än männens, och alla måste äta frukost och kvällsmat på samma gång. Vidare hade kvinnornas arbetsdag ingen middagsvilotimme, som männens hade.

Om ett manligt arbetslag hade kvinnor i sällskap, var det i regel gemytligare. Vid ångtröskning hade man alltid endast en kvinna. Alla de övriga voro män. Hon skulle "stå på bordet", d.v.s. lämna kärvarna till "mataren". Detta var en allmän regel. Men vid måltiderna placerade hon sig alltid vid ett särskilt litet bord, om sådant fanns; eljest i köket; detta för att undvika männens råa uttryck och anspelningar.

Vid arbetsgillen brukade alla män och kvinnor, som deltagit i det avslutade arbetet, vara med. Då torde vanligen icke ha förekommit några sedligt låga yttranden, men väl allmänt skämt.

Om en man oförmodat inträdde i ett kvinnligt sällskap, kände han sig ganska hån och kvinnorna mähända likaså, ty deras livliga samspråk tystnade men fick mähända sedan en fortsättning, ehuru med en något förändrad prägel.

ACC. N:R M. 13527:8.

Då vi fyra syskon döptes, hade vår fader 1 gift syster och 2 gifta bröder och vår moder 1 gift broder, men de hade inga mödrar. Äldsta barnet, en dotter, bars av faderns syster, andra barnet, en dotter, bars av moderns brors hustru, tredje barnet, en dotter, av faderns äldste brors hustru och fjärde barnet, en son, av faderns yngste brors hustru.

Före begravningen kläddes liket av kvinnor, men det rakades av män.

Om somrarna hade ungdomen alltid gärna något skämt för sig. Min far berättade, att en gång i hans ungdom på 1850-talet hade drängarna burit en pigas säng med den sovande pigan i ifrån pigkammaren ut på gården utan att pigan vaknat. Vid uppvaknandet blev hon givetvis ganska förvånad.

En fru, vars man rymt från henne till Amerika, sällskapade sig till en annan man, med vilken hon sammanlevde och hade flera barn utan att hon kunnat ernå laglig vigsel med honom. Hon kallades alltid "den glada änkan".

.oOo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV